DĚTSKÁ POJETÍ EKONOMICKÝCH VZTAHŮ: PŘEDSTAVY ŽÁKŮ PRIMÁRNÍ ŠKOLY O OBĚHU PENĚZ

CHILDREN'S UNDERSTANDING OF ECONOMIC RELATIONS: PRIMARY SCHOOL PUPIL'S CONCEPTUALISATION OF THE MONEY CIRCULATION

Michaela Dvořáková[1]

[1] Katedra občanské výchovy a filozofie, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova, Praha

Abstrakt

Příspěvek představuje proměny zkoumání vývoje dětských pojetí ekonomických vztahů u žáků primární školy v závislosti na teoretických východiscích. Vlastní výzkum zaměřený na způsoby získávání peněz pro obživu rodiny zjišťuje dětská zdůvodnění rozdílné výše příjmů a obecněji sleduje míru komplexnosti pojetí oběhu peněz ve společnosti. Vlastní výsledky pak porovnává s podobně zaměřenými zahraničními výzkumy z posledních 30 let.

Klíčová slova: *dětská pojetí, konceptuální změna, primární vzdělávání, finanční gramotnost.*

Abstract

The paper study introduces the issue of the development of children's understanding of economic relations in the period of primary education. In-depth interviews focused on ways to raise money for the family's livelihood investigate children's justifications for different income levels and more generally the concept of money circulation. It compares the results with similarly focused foreign research from the last 30 years.

Keywords: *children's understanding, conceptual change, primary education, financial literacy.*

1 Úvod

Zvyšování finanční gramotnosti je současnou vzdělávací politikou podporováno a vybraná témata finančního vzdělávání jsou od roku 2013 ve vzdělávací

oblasti člověk a jeho svět součástí kurikula primární školy. Zatímco v sekundární škole je finanční vzdělávání podporováno propracovaným kurikulem i příklady dobré praxe, primární škole tato podpora chybí. Vzhledem k věku žáků a kognitivní náročnosti témat finančního vzdělávání považujeme v duchu pedagogického konstruktivismu za užitečné nahlédnout do dětských pojetí dílčích jevů ekonomického života a využít je při hledání výukových situací.

2 Teorie

Oborově didakticky se příspěvek odkazuje ke konceptu pedagogické znalosti obsahu (Janík, 2005). Při zkoumání ekonomického myšlení dětí vychází z perspektivy pedagogického konstruktivismu, a to jak z piagetovského kognitivně vývojového pojetí (Berti, 2002), tak z přístupu oborově specifického (Webley, 2004). V obecnější rovině jsou výsledky reflektovány s využitím teorie konceptuální změny a to s aktuálně převažujícími perspektivami: koherentních teorií reprezentovanou Vosniadou (2013) a ekosystému volně provázaných prvků podle di Sessy (2013).

3 Metodologie výzkumu

Studie pracuje s daty získanými z polostrukturovaných rozhovorů s žáky primární školy. Rozhovory kombinují kladení otázek s řešením situací a záznamem myšlení nahlas. Ekonomické myšlení žáků primární i sekundární školy bylo v minulosti rozsáhle zkoumáno z různých pedagogických a psychologických východisek (Leiser & Halachmi, 2005; Webley, 2004) máme proto k dispozici nástroje i výsledky řady národních i mezinárodních výzkumů, kterými jsme se inspirovali. Transkripty rozhovorů byly kódovány a dětská pojetí následně kategorizována podle míry komplexnosti a kompatibility dílčích myšlenek.

4 Výsledky

Pojetí, jak jsme je detekovali u žáků primární školy, vykazovala tendenci aplikovat na ekonomickou sféru vlastní sociální zkušenost. Dotazovaní místo ekonomických kritérií posuzovali situace podle kritérií morálních. Pokud byla

zjištěna oborově specifická pojetí, která odkazovala k představě trhu práce nebo oběhu peněz ve společnosti, byla vždy vázána na zkušenost žáka s prací rodičů nebo na jiné konkrétními zkušenosti, více než na věk dotazovaných. Zde vidíme příležitost pro výuku, která prostřednictvím práce s konkrétními situacemi nakupování, placení aj. může u žáků oborově specifická porozumění rozvíjet.

5 Závěry a diskuse

Oproti výsledkům Berti a Bombi (2003), u kterých byl hlavním faktorem ovlivňujícím rozvinutost pojetí věk, se nám jeví významnější zkušenost žáků se zaměstnáním rodičů. Toto zjištění je blíže k výsledkům Webbleyho (2004) a Leisera (2005), kteří při hledání faktorů ovlivňujících pojetí dotazovaných žáků považují za významný sociální kontext a vlastní zkušenosti, oproti čistě vývojovému hledisku. Elicitované představy dětí o oběhu peněz mohou přispět oborové didaktice společenských věd jako východisko pro iniciaci procesu konceptuální změny.

6 Literatura

Berti, A. E. (2002). Children's understanding of society: psychological studies and their educational implications. In: Nasman, E.; Ross, A.: *Children's understanding in the new Europe.* Trentham books, 89–107. Dostupné také z http://cice.londonmet.ac.uk/publications.

di Sessa, A. A. (2013). A bird's-eye view of the „Pieces" vs „Coherence" controversy. In: Vosniadou, S. *International handbook of research on conceptual change.* New York and London: Routledge, 31–49.

Leiser, D.; Halachmi, R. B. (2005). Children's understanding of market forces. *Journal of economic psychology.* Elsevier b.V. Dostupné z www. sciencedirecr.com.

Vosniadou, S. (2013). International handbook of Research on conceptual change. New York and London: Routledge.

Webley, P. (2004). Children's understanding of economics. In: Barrett, M., Buchanan-Barrow, E.: *Children's Understanding of Society.* Hove: Psychology Press, s. 43–67.